

Basiscursus of vijf sterren?

Managers in de kinderopvang kunnen sinds kort uit twee instrumenten kiezen om de pedagogische kwaliteit in beeld te brengen. Maar wanneer gebruik je welke? 'Wie met de observatielijst van de Kwaliteitsmonitor aan de gang gaat, doet al enorm veel.' Mirjam Gevers van het NCKO licht toe.

 Annette Wiesman **Fotolia**

V

Verwarrend is het wel: momenteel zijn er voor kinderopvangorganisaties twee vergelijkbare instrumenten op de markt om de pedagogische kwaliteit van de leefomgeving voor kinderen in kaart te brengen.

Checklist

- 1) **Doel.** Voor meten en verbeteren is de observatielijst geschikt. Voor kennis en bewustwording: beide instrumenten.
- 2) **Wie.** Pm'ers kunnen onder goede begeleiding van een pedagoog of leidinggevende met de observatielijst werken. Managers met pedagogische kennis en pedagogen: beide instrumenten.
- 3) **Ervaring.** Is er in de organisatie al vaker gewerkt met meetinstrumenten voor de leefomgeving van kinderen? Bij veel ervaring kan een stapje verder gezet worden met de beoordelingsschalen.
- 4) **Tijd.** Is er tijd beschikbaar voor het toepassen van het instrument? De observatielijst kost 2 uur per groep, de beoordelingsschalen minimaal 3,5 uur. Maar ook: hoeveel tijd is er voor het trainen van personeel?

Als eerste instrument was er de observatielijst Kwaliteit van de Leefomgeving uit de NCKO-Kwaliteitsmonitor. Het Nederlands Consortium voor Kinderopvang Onderzoek (NCKO) doet al veertien jaar landelijke kwaliteitspeilingen in de Nederlandse kinderopvang, waarbij gebruik wordt gemaakt van de wetenschappelijke gevalideerde 'Beoordelingsschalen pedagogische kwaliteit'. Kinderopvangorganisaties trokken aan de bel. Ze wilden graag weten waar op te moeten letten als ze met hun beleid wilden aansluiten bij de resultaten van de landelijke kwaliteitspeilingen. In 2009 gaf het Ministerie van Sociale Zaken opdracht tot het maken van een evaluatie-instrument voor de sector op basis van het wetenschappelijke instrument. Dit was de NCKO-Kwaliteitsmonitor, waarvan de observatielijst Kwaliteit van de Leefomgeving deel uitmaakt. Een praktische versie met daarin precies dezelfde kwaliteitsindicatoren.

Prima zo, zou je zeggen, maar vorig jaar kwam ook de wetenschappelijke bron alsnog beschikbaar voor de kinderopvang, toen Louis Tavecchio en Renée de Kruijf een boek publiceerden over de Beoordelingsschalen pedagogische kwaliteit (0-2 en 2-4 jaar), 'ter inspiratie, voor zelfreflectie of als middel voor zelfevaluatie'. Maar welk instrument komt nu het meest in aanmerking als je als kinderopvangorganisatie wil werken aan pedagogische kwaliteit voor de leefomgeving van kinderen?

Weloverwogen keuze

Het grootste verschil zit 'm in omvang en complexiteit, zegt Mirjam Gevers, onderzoeker bij het NCKO. Haar instituut gebruikt de Beoordelingsschalen pedagogische kwaliteit voor wetenschappelijk onderzoek en geeft trainingen in het gebruik van de observatielijst in de kinderopvang. Zij vindt het belangrijk dat managers goed weten wat de voor- en nadelen zijn van beide instrumenten, zodat ze zelf een weloverwogen keuze kunnen maken.

'Je moet het zien als een basiscursus koken met de Schijf van Vijf, tegenover een vijfsterrenkookcursus', zegt Gevers. 'Bij de basiscursus weet je: als ik hiermee aan de slag ga, doe ik het goed op alle belangrijke kwaliteitsindicatoren.' De onderzoeker merkt in de praktijk dat het al ambitieus genoeg is voor organisaties om met deze pedagogische kwaliteitsmonitoring aan de slag gaan. 'Wie met de observatielijst aan de slag gaat, is verdomd goed bezig. Er zijn er genoeg die het niet doen.'

Nuance

De observatielijst van de Kwaliteitsmonitor is diagnostisch van aard, met een positieve en negatieve categorie. Je ziet alles in één oogopslag; wie in de tweede rij iets aankruist, ziet meteen waaraan gewerkt moet worden. In de Beoordelingsschalen pedagogische kwaliteit wordt voor ieder onderwerp een 7 puntsschaal gebruikt. Om op

een 7 te komen, moet op alle punten positief gescoord worden. Dat geeft ruimte voor nuance, maar is ook een stuk minder overzichtelijk, waarschuwt Gevers. Daarom is dit instrument in principe alleen geschikt voor doorgetrainde krachten die al vaker met dit bijltje hebben gehakt, zoals pedagogen, pedagogisch coaches en managers met pedagogische kennis. Ook kost het veel meer tijd om de beoordelingsschalen in te vullen. 'Dat is vaak een brug te ver, tenzij je een mega-pedagoog hebt die is vrij geroosterd en daarmee lekker aan de slag kan.'

Neem bijvoorbeeld het onderdeel aankleding van de ruimte. In de beoordelingsschalen moet er sprake zijn van onder andere: hangende voorwerpen zoals mobiles, pm'ers die met kinderen praten over het tentoongestelde materiaal, foto's van bekenden van de kinderen op ooghoogte en tentoongestelde kunstwerkjes van de kinderen. In de observatielijst van de Kwaliteitsmonitor is er kortweg al dan niet sprake van kleurrijke platen, foto's van kinderen en knutselwerkjes die op ooghoogte hangen. 'Omdat de beoordelingsschalen uitgebreider zijn, vragen ze meer voorbereiding en ben je er per groep veel langer mee bezig', zegt Gevers.

Trainen

Het NCKO werkt intensief met beide instrumenten. De Beoordelingsschalen pedagogische kwaliteit worden gebruikt voor wetenschappelijk onderzoek. Om ze verantwoord toe te passen is een training nodig van minimaal tien dagen. Hoewel voor het gebruik van de observatielijst van de Kwaliteitsmonitor een training niet noodzakelijk is, sturen kinderopvangorganisaties regelmatig enkele leidinggevend en pedagogisch coaches naar de training. Waarna in de tweede ronde ook de rest van de leidinggevenden volgt. Gevers: 'De deelnemers willen graag zeker weten dat ze door dezelfde bril kijken als wetenschappers.'

Er is bijvoorbeeld aandacht voor vragen als: objectief observeren, hoe doe je dat? 'Kwantificeren lukt meestal wel. Maar de rest moet je door ervaring in de vingers krijgen. Bij de observatie "Er is genoeg materiaal voor alle kinderen" vragen veel mensen zich af: wat is genoeg? Bij de beantwoording gaat het er ook om hoe het speelgoed functioneert. Als alle kinderen regelmatig gelijktijdig met blokken spelen, kun je al gauw te weinig hebben.' Waarom zou iemand nog de technisch ingewikkelde en tijdrovende kwaliteitsschalen gebruiken, als je met de observatielijst al een heel eind kunt komen? 'Het eerste geeft absoluut nuanceren', zegt Gevers. 'Managers kunnen het instrument erbij pakken als naslagwerk, bijvoorbeeld als ze ergens over twijfelen of als ze over een bepaald onderwerp meer willen weten. Dan is die extra verdieping superinteressant.' <